

Donderdag 11 februari 1915 – ochtendeditie

Briefwisseling met Belgen.

In verband met het groot aantal voor Belgische vluchtelingen bestemde stukken welke ongefrankeerd ter post worden bezorgd en daardoor veelvuldig tot moeilijkheden voor de afzenders en de geadresseerden aanleiding geven wordt onder de aandacht gebracht, dat voor de verzending van brieven, drukwerken (daaronder begrepen kranten en tijdschriften) enz., gericht aan Belgische vluchtelingen of aan de vluchtelingenkampen, geen vrijstelling van port is verleend.

Parijs, 9 februari. Officieel bericht van vanmiddag drie uur: In België is met tussenpozen een artilleriegevecht geleverd. Ieper en Veurne zijn gebombardeerd.

De Belgische artillerie heeft een hoeve platgeschoten, waarvan de verdedigers zijn gevlucht.

Een Franse vlieger boven Gent.

Parijs, 10 februari. Een Franse vlieger is donderdagavond over Gent gevlogen en heeft er een loods die een grote hoeveelheid spiritus bevatte, vernield.

Duits bestuur te Antwerpen.

Karlsruhe, 10 februari. Professor von Oechelhäuser is tot adjudant van de militaire gouverneur te Antwerpen benoemd.

Het Handelsblad van Antwerpen meldt dat het briefverkeer tussen Brussel, Luik en Verviers en omliggende gemeenten hersteld is. Eveneens is het verzenden van brieven uit België naar Nederland en

Luxemburg toegelaten. Voor de postzendingen naar Luxemburg is te Aken een controlekantoor geopend.

Alle brieven moeten gefrankeerd worden volgens de taks, vastgesteld door de Wereldpostvereniging, 0,25 F voor brieven naar het buitenland, ook naar Nederland en naar Luxemburg.

Alle brieven moeten open blijven.

Een nacht aan het front.

Duinkerken, 4 februari.

Nameloos eenzaam is zo'n vooruitgeschoven post in zo'n inundatie en ik geloof dat er meer moed voor nodig is daar 24 uur te blijven, dan onder het gejuich der kameraden in een roes van geestdrift in te stormen tegen dood en verderf brakende vuurmonden.

Als men de rij der loopgraven verlaat, waar nog hier en daar een schuchter vuurtje brandt en men in het gebied treedt van de eigenlijke inundatie, dan heeft men de gewaarwording als verliet men een veilige haven voor een onzekere reis.

Men weet het, daarginds is de vijand, die zich echter die avond zeer rustig houdt. Alleen nabij Nieuwpoort en Diksmuide dondert het geschut.

Heel verlaten lijkt het landschap en toch, van alle zijden dreigt gevaar. De weg, die we gaan, is overdag absoluut onbruikbaar. Zodra er zich ook maar een levend wezen vertoont, hagelt het er projectielen. Maar 's nachts trekken de troepen er langs, die zich naar de loopgraven der eerste linie en naar de vooruitgeschoven posten begeven en keren de afgeloste troepen erlangs terug naar de betrekkelijke veiligheid, welke heerst achter de tweede linie

loopgraven. De Duitsers, die dit natuurlijk weten, beginnen soms wel eens 's nachts een bombardement van die wegen.

Op onze tocht werden we telkens aangeroepen. Ons troepje hield dan halt en een der ons begeleidend officieren antwoordde; "officiersronde". De schildwacht gaf dan order, dat één man naar voren zou komen. Een officier ging en even daarna gaf die dan een teken, dat we verder konden trekken.

Op verschillende plaatsen waren prikkeldraadversperringen aangebracht op de weg.

Ook de eerste rij der loopgraven ben ik in de nacht langs gewandeld. In het duister schepten enkele soldaten een luchtje. Zodra de dag aanbrak zouden zij zich moeten bergen en in de loopgraven blijven tot een nieuwe avond zou komen.

Andere soldaten sliepen in het stro in de loopgraven, geheel uitgerust ten strijd, het geweer naast zich.

Deze loopgraven waren minder "weelderig" van inrichting, dan die der tweede linie, maar toch vormden zij een vrij goede verblijfplaats voor de troepen.

Toen wij deze linie gepasseerd waren, moesten we de grootst mogelijke voorzichtigheid in acht nemen. Roken was natuurlijk verboden; gesproken mocht er niet worden; een instructie of een aanwijzing werd zacht fluisterend gegeven.

Wij, journalisten, vormden met de officieren, die ons vergezelden, een clubje van 15 personen. Als de Duitsers ons opmerkten, zouden zij ons natuurlijk voor troepen aanzien en op ons misschien een overstelpend vuur openen, waarvoor we ons op deze weg dwars door de inundatie niet zouden kunnen beschutten.

De officieren hadden opdracht gegeven om, zodra er een lichtkogel opsteeg of een zoeklicht zijn stralenbundel op ons wierp, bewegingsloos te blijven staan.

Zoeklichten zagen we echter slechts nu en dan. Men werkte er niet mee zoals ik dikwijls bij oefeningen heb gezien: de bundel bewoog zich dan zoekend over het terrein en de tegenstander, die hem zag aankomen, had tijd zich op de grond te werpen.

Zowel de Duitsers als de Belgen hadden hun lichten ingesteld op bepaalde punten. Plotseling viel op zo'n punt de stralenbundel en dadelijk daarna was het weer donker. Het verschijnsel duurde telkens een onderdeel van een seconde.

Het was een stormachtige nacht. De maan scheen helder, en daardoor konden we ver zien over de watervlakte, waarop hier en daar nog donkere voorwerpen dreven.

“Dat zijn lijken”, fluisterde een der officieren.

Lijken ... de lucht was er door vergiftigd. Daar toch was dagenlang gestreden in het water en elke gewonde, die zich niet kon staande houden, vond de dood door verdrinking. Het zijn bijna uitsluitend de lijken van Duitse soldaten, die in de inundatie rondrijven. Toen de Duitsers begrepen dat de Belgen het terrein onder water gingen zetten, hebben zij nog snel een aanval gedaan, om een beslissing te verkrijgen eer de inundatie geheel gereed zou zijn, maar ook deze aanval leidde tot niets dan tot een ontzettend verlies aan mensenlevens.

Over de strijd van het Belgische leger kan ik nog een zeer merkwaardige bijzonderheid mededelen, die tot nu toe onbekend is. Enige nadere gegevens vragend over de opstelling der troepen, vernam ik dat de Belgen, die om de bondgenoten te redden tot elke

prijs een verder dringen van de Duitse rechtervleugel moesten verhinderen, aan de IJzer wekenlang hebben gevochten zonder over enige reserve te beschikken. Het te verdedigen front was veel te lang voor het toen nog maar zeer kleine, zwaar beproefde leger. Eerst toen Franse troepen de Belgen te Lombardsijde kwamen aflossen, kon een reserve worden gevormd.

Door het terrein, waar de wanhopige strijd gewoed had, ging nu onze weg. Een boomgroep, die zichtbaar was als de maan scheen, was het doel van onze tocht. Een smal pad leidde van de weg naar ons doel. Dit pad bestond uit takkenbossen, blijkbaar rustend op een verhoogde weg, die zich nu even onder de oppervlakte van het water bevond. Dit moeilijk begaanbare pas bevond zich op slechts enkele honderden meters van de linies der Duitsers en de uiterste voorzorgen moesten worden genomen bij de verdere tocht.

Na een minuut of tien waren we sluipend aan onze bestemming aangekomen. Er stonden bouwvallen van huizen, die geheel verlaten waren. Er was iets, dat een haag om een vriendelijk tuintje moet zijn geweest, maar verder zagen we er niets dan een groep jonge mannen, liggend in hun loopgraven. Met enige verwondering zagen zij de vreemde bezoekers.

De mannen op die vooruitgeschoven post zouden er blijven tot de volgende nacht. Het was er een van de meest gevaarlijke punten, waar de volgende morgen, bij het aanbreken van de dag, het bombardement weer zou beginnen.

Een luitenant, die er reeds bijna zes weken vertoefde, was de bevelhebber. Hij werd niet afgelost, want hij had gevraagd er te mogen blijven. In een van die thans verwoeste huizen was hij geboren en in zijn geboortehuis had hij in de puinhopen een soort verblijfplaats gemaakt. Deze luitenant was aanvankelijk officier

geweest in het Belgische leger, had de dienst verlaten om in een klooster te gaan, maar had na het uitbreken van de oorlog zijn monnikspij weer verwisseld voor het militaire uniform. Reeds herhaaldelijk was hem gewezen op het uiterst gevaarlijke van zijn post en op het ongerieflijke ervan en was aangeboden hem af te lossen, maar steeds had hij gevraagd te mogen blijven.

Toen wij bij de groep verwoeste huizen kwamen, sliep de luitenant reeds, maar een onderofficier ging hem roepen en spoedig kwam hij uit de puinhoop van zijn ouderlijk huis te voorschijn en hij begroette ons met kalme en zonder enige verbazing over onze komst te tonen.

Nog steeds donderde het geschut nabij Nieuwpoort en Diksmuide en uit de richting der Duitse linie scheen soms een zwak geluid over te waaien.

We bleven misschien een half uur daar op die vreemde plaats. Het was twaalf uur 's nachts, maar er was in heel dat wijde, uitgestrekte land geen klok die het verkondigde.

En de terugtocht begon, weer over het smalle pad, door de lijkenlucht, naar de loopgraven. Een ogenblik gedurende de terugmars klonk een schot, toen bleef het weer stil.

Het werd weer een lange en moeilijke tocht, maar dan eindelijk kwamen we toch in een vertrek van een gedeeltelijk verwoeste hoeve, waar licht brandde.

Toen eerst week het gevoel van eindeloze verlatenheid.

Van Belgische zijde.

Aan het 10^e rapport van de Belgische commissie tot onderzoek betreffende de schending van de regels van het volkenrecht en de

wetten en gebruiken in de oorlog, door de Belgische legatie te 's Gravenhage verstrekt, wordt het volgende ontleend. Gepubliceerd werden een aantal mondelinge of schriftelijke verklaringen, volgens het rapport alleen door ooggetuigen, die thans als uitgewekenen in Engeland vertoeven, voor de delegatie van de te Londen zetelende commissie afgelegd. Geconstateerd wordt, dat er in België sedert 4 augustus veel persoonlijke wreedheden, meest door dronken Duitse soldaten op ongewapende burgers, zijn bedreven. Moorden, verkrachtingen, verminkingen. Ze zijn uitgelokt door daden van plundering en vernieling, en door dat alles toe te laten hebben de autoriteiten een indirecte medeplichtigheid op zich geladen. Uit al die getuigenissen blijkt het systeem van intimidatie, wraak en vernieling, los van alle militaire strategie.

Dit systeem heeft zich geuit op een wijze, drievoudig strijdig met het volkenrecht en de oorlogswetten.

Ten eerste wordt het barbaarse stelsel besproken om vóór de Duitse troepen, ten einde deze te beschermen, burgers te doen marcheren. Ten tweede de gevangenneming, hetzij als gijzelaars of anderszins van personen, families, of gehele bevolkingen zonder geldige redenen, die werden opgesloten zonder voldoende lucht, zonder voedsel, en werden overgebracht naar Duitsland, waar zij in treurige hygiënische omstandigheden verkeerden. Ten derde worden genoemd de collectieve moorden op burgers, en het in brand steken van huizen na plundering. Van deze drie groepen worden in het rapport uitvoerig voorbeelden opgesomd.

Uit Brugge.

Men meldt ons van 6 februari:

Brugge, de wereldvermaarde West-Vlaamse hoofdstad, is gaaf en ongedeerd gebleven tot heden. Verleden woensdag aanvaardde ik de reis van Gent naar Brugge. Na lange tijd gewacht te hebben, was tenslotte mijn Passierschein, een zesdaagse pas voor Oost- en West-Vlaanderen, zonder de zeekust, in orde. De kosten bedragen nu twee mark; voor de kust krijgt men slechts per keer een pas.

Over het algemeen mag men deze reis slechts per stoomtram via Ursel maken, doch ik wist een vergunning voor een militaire trein los te krijgen, hetgeen me de bescheiden som van 8,20 F voor het retourkaartje kostte. Uit Gent vertrekken dan dagelijks drie treinen, om 6 u VM, 10.19 u VM en 3.53 u NM, die de afstand van ruim veertig kilometer in een goede drie uur weten af te leggen. Dat de stations, vooral de grote, zwaar bezet zijn, behoef ik wel niet te zeggen.

Te Brugge treft u onmiddellijk de verandering en overschildering van alle aanwijzingen in het station en daarbuiten. Evenals te Brussel en Gent is het station overgoten met Duitse reuzenaanduidingen.

In de stad heeft men onder de Nederlandse straatnamen de Duitse vertalingen aangebracht. Van Frans is nergens meer sprake. De Duitsers antwoorden niet eens meer op Franse vragen.

Men wandelt dus door de Noordzandstraat (Nordsandstrasse) naar de Grote Markt (Marktplatz). Officiële mededelingen geschieden slechts in Duits en Nederlands en zelfs is burgemeester Visart genoodzaakt het Frans te schrappen!

Onder de Bruggelingen vindt men twee stromingen: de gegoede, rijke burgers zijn zeer vijandig aan alles wat Duits is. Zij zijn woedend over de talloze rekvisities, waarmee de Duitsers zeer stelselmatig te werk gaan. Hun hoop is gevestigd op een Engelse landing te Zeebrugge.

Ook echter is een Duitsgezinde stroming duidelijk merkbaar, onder enkele gestudeerden en geestelijken, doch vooral onder het volk, dat met de Noordduitse marinesoldaten heel goed kan opschieten, terwijl hun eigen familieleden vielen of vechten in deze oorlog!

Op 's keizers verjaardag woonde ik bij, hoe in verschillende West-Vlaamse plaatsen, Roeselare, Ardoorie, enz. waar veel troepen liggen, vele Vlaamse boeren en meisjes zich lieten fotograferen rondom het borstbeeld van keizer Willem!

Te Brugge vindt men evenals te Gent een afdeling van het Groene Kruis, waar men voor 0,35 F tussen 12 en 1 uur warm kan gaan eten. Deze goedkope tafel ligt op een van Brugge's overbekende oude reien (grachten) bij de Burg. Zelf moet men zijn bord meebrengen, evenals de lepels, vorken en messen. Dames uit de goede stand bedienen er en zorgen voor welverzorgde maaltijden, die bestaan uit het volgend menu: soep, vlees, groenten, aardappels en een gebakje toe.

De economische toestand is verder vrijwel dezelfde als te Gent, doch minder sterk gevoeld, daar Brugge steeds zo verbazend veel bedeling kent!

Levensmiddelenvoorziening geschiedt ook hier regelmatig: petroleum is ook hier niet te krijgen.

De bijzondere scholen zijn alle open en waren slechts zeer kort gesloten, doch vele openbare zijn het nog steeds vanwege inkwartieringen, enz.

Het atheneum (gymnasium) is sinds kort ook heropend in het gebouw der nijverheidsschool, waar ook de middelbare school gehouden wordt.

Uit en in Brugge vertrekken en komen onophoudelijk talrijke troepen.

Grote borden in de stad geven overal de richtingen aan naar Oostende, Knokke, Heist enz. Deze namen zijn echter meest alle in het Frans om alle vergissing met de kaarten te vermijden. Immers bezit het Duitse leger honderdduizenden militaire stafkaarten van de Belgische staf en deze zijn alle steeds in het Frans.

Passen naar Sluis wil men te Brugge niet geven, die naar Aardenburg kosten twaalf mark of meer per keer. Aan de grens bij Watervliet staat, dat men in Holland niets mag vertellen van wat hier geschiedt op strenge straffen bij eventuele terugkeer.

Sinds 23 december heeft Brugge geen kanon meer gehoord, vertelde men mij. Slechts eens, op 30 januari, kwam een tweedekker uit het zuiden naar Zeebrugge, doch werd, na lang schieten, neergeschoten. Twee Gentenaars, zeker Mestdagh, verwond aan de voet, en zijn makker bleken in deze tweedekker vanuit Veurne te zijn gekomen. Beiden werden gevangen genomen.

Alle kleuren en portretten, die te Brugge aan België of de bondgenoten herinneren, zijn ten strengste verboden.

Het Vlaamsche Nieuws schat het aantal werkloze diamantbewerkers te Antwerpen op 6700. Er draaien een goede 400 molens, een tiental fabrieken van Berchem en Borgerhout meegerekend.

Donderdag 11 februari 1915 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

De burgemeester van 's Gravenhage, jhr. Mr. Dr. Van Karnebeek, en de heer De Wilde, wethouder van 's Gravenhage, brengen heden een bezoek aan het vluchtelingenkamp te Nunspeet.

In de grensplaats Bocholt zit de arbeidersbevolking zodanig om petroleum verlegen, dat bij wijze van bezuiniging de petroleum met soda en water wordt vermengd, wat echter weinig blijkt te helpen.

Men meldt ons uit Maastricht:

Met het oog op de verhoogde belastingen, die er in België worden geheven van de afwezigen, wilden vele Belgen, die zich hier ter stede bevinden, naar hun land terugkeren. Dit blijkt echter voor de meesten een onmogelijkheid. Immers sedert enkele dagen is van Duitse zijde het bevel afgekondigd, dat Belgen, zowel mannen als vrouwen, van 16 tot 45 jaar niet meer in België worden toegelaten. Zij krijgen dus geen passen, wanneer zij niet een pas kunnen vertonen, waarmee zij uit België zijn gekomen. Daar nu de meesten reeds van het begin van de oorlog af hier zijn, toen het passenstelsel nog niet was ingevoerd, zijn zij gedwongen, tegen hun wil die verhoogde belasting te betalen.